

U Z A S A D N I E N I E

I. Obecny stan prawny, cel i potrzeba regulacji oraz oczekiwane skutki nowelizacji

W aktualnym stanie prawnym, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1383), dalej „ustawa”, przedsiębiorstwo górnicze, którego podstawowym przedmiotem działalności jest prowadzenie likwidacji kopalni, zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, zagospodarowywanie majątku likwidowanej kopalni, zbędne majątku przedsiębiorstwa górniczego, tworzenie nowych miejsc pracy, w szczególności dla pracowników likwidowanej kopalni, wykonuje te czynności z dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania, jeżeli likwidację tej kopalni rozpoczęto: (1) przed dniem 1 stycznia 2019 r. albo (2) w okresie od dnia 1 grudnia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. Stosownie do art. 8 ust. 2 ustawy, prowadzenie likwidacji kopalń, zadania związane z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, naprawianie szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego w trakcie i po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów, a także działania wykonywane po zakończeniu likwidacji kopalni są finansowane z dotacji budżetowej, jeżeli likwidację kopalni rozpoczęto: (1) przed dniem 1 stycznia 2019 r. albo (2) w okresie od dnia 1 grudnia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2023 r.

Przedsiębiorstwem górniczym, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy, jest Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A. z siedzibą w Bytomiu, dalej „SRK S.A.”, a ostatnim zakładem górniczym przekazanym do likwidacji do SRK S.A. była KWK Krupiński w Suszcu oraz zorganizowane części zakładów górniczych Pokój I, Pokój II, Piekary I, Rydułtowy I i Mysłowice-Wesoła I. W aktualnym stanie prawnym nie ma już możliwości przekazywania zakładów górniczych do SRK S.A. celem przeprowadzenia procesu likwidacji i zagospodarowania majątku pozostałego po zlikwidowanym zakładzie górniczym i finansowania tych działań ze środków publicznych.

W myśl obecnego art. 8 ust. 3 ustawy, w przypadku, gdy likwidację kopalni rozpoczęto po dniu 31 grudnia 2018 r., ale przed dniem 1 grudnia 2021 r. albo po dniu 31 grudnia 2023 r., przedsiębiorstwo górnicze finansuje likwidację kopalni z funduszu likwidacji zakładu górniczego w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2024 r. poz. 1290 oraz z 2025 r. poz. 769 i 1023), dalej „p.g.g.”. Kwestie związane z tworzeniem,

funkcjonowaniem i dokonywaniem wypłat z funduszu likwidacji zakładu górnictwa regulują przepisy art. 128 p.g.g. Przepis ten w ust. 2 stanowi, że środki funduszu gromadzi się na wyodrębnionym rachunku bankowym w postaci środków pieniężnych. Środki funduszu mogą być gromadzone również w postaci bonów skarbowych lub obligacji emitowanych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa. Zgodnie z art. 128 ust. 4 pkt 1 p.g.g., w przypadku wydobywania kopalin ze złóż metodą robót podziemnych na fundusz przeznaczają się równowartość nie mniej niż 3 % odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych zakładu górnictwa, ustalanych stosownie do przepisów o podatku dochodowym. W praktyce środki zgromadzone na funduszach likwidacji zakładów górniczych przez przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia (obecnie: Polska Grupa Górnicza S.A. z siedzibą w Katowicach, Południowy Koncern Węglowy S.A. z siedzibą w Jaworznie oraz Węglokoks Kraj S.A. z siedzibą w Piekarach Śląskich) nie są jednak wystarczające dla przeprowadzenia likwidacji zakładów górniczych. Co istotne, celem ograniczenia poziomu dopłat do redukcji zdolności produkcyjnych, na podstawie art. 5g obowiązującej ustawy przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia zostały zwolnione z obowiązku gromadzenia środków w ramach funduszy likwidacji zakładów górniczych. W obecnym stanie prawnym, przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia nie mogą otrzymać tzw. dotacji na likwidację na podstawie przepisów art. 8 ust. 1 i 2 ustawy oraz rozporządzenia Ministra Energii z dnia 24 marca 2017 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górnictwa oraz zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym (Dz. U. poz. 684 oraz z 2024 r. poz. 47). Dotację taką może otrzymać jedynie SRK S.A., ale tylko w zakresie zakładów górniczych, które zostały przekazane tej spółce do likwidacji do dnia 31 grudnia 2023 r.

Z uwagi na zmiany w polityce klimatycznej Unii Europejskiej, w tym odchodzenie od węgla kamiennego jako surowca służącego do produkcji energii elektrycznej i ciepła, oczywistym stała się konieczność stopniowego wygaszania funkcjonujących jeszcze w Polsce podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny. Przy czym, należy stwierdzić, że proces wygaszania działalności podziemnych kopalń węgla jest prowadzony w Polsce z różnym nasileniem już od lat 90 XX wieku.

Z uwagi na powyższe, w dniu 28 maja 2021 r. w Katowicach, strona rządowa, strona związków zawodowych, gminy górnicze oraz przedsiębiorstwa górnicze, stanowiące jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, zawarły umowę społeczną dotyczącą transformacji sektora górnictwa węgla kamiennego oraz wybranych procesów transformacji województwa śląskiego, dalej „umowa

społeczna”. W pkt IV tej umowy ujęty został harmonogram, zgodnie z którym do końca 2049 r. stopniowo zlikwidowanych ma zostać 17 podziemnych zakładów górniczych (kopalń/ruchów) wydobywających węgiel kamienny energetyczny, należących do przedsiębiorców:

- 1) Polska Grupa Górnicza S.A. – 12 zakładów: KWK RUDA w Rudzie Śląskiej (Ruch Pokój został już zlikwidowany, do likwidacji pozostały Ruch Bielszowice i Ruch Halemba), KWK Bolesław Śmiały w Łaziskach Górnych, KWK Sośnica w Gliwicach, KWK Piast-Ziemowit w Bieruniu, KWK Staszic-Wujek w Katowicach, KWK Mysłowice-Wesoła w Mysłowicach i KWK ROW w Rybniku (Ruchy: Rydułtowy, Marcel, Chwałowice i Jankowice);
- 2) Południowy Koncern Węglowy S.A. – 3 zakłady górnicze (ZG Brzeszcze w Brzeszczach, ZG Sobieski w Jaworznie i ZG Janina w Libiążu);
- 3) Lubelski Węgiel Bogdanka S.A. z siedzibą w Bogdanie – 1 zakład górniczy (Kopalnia Bogdanka);
- 4) Węglokoks Kraj S.A. – 1 zakład górniczy (KWK Bobrek).

Zgodnie ze wspomnianym harmonogramem, ostatnim z podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny w Polsce będzie Kopalnia Bogdanka, która ma zakończyć wydobywanie do końca 2049 r.

Ponadto, w pkt VI umowy społecznej przewidziano pakiet świadczeń socjalnych w postaci urlopów górniczych, urlopów dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla oraz jednorazowych odpraw pieniężnych. W aktualnym stanie prawnym, w świetle regulacji ujętych w rozdziale 3a ustawy, pt. „Restrukturyzacja zatrudnienia w kopalniach likwidowanych”, z ww. świadczeń socjalnych mogą korzystać jedynie pracownicy zakładów górniczych, które zostały przekazane do likwidacji do SRK S.A. do dnia 31 grudnia 2023 r.

Reasumując, aktualny stan prawny utrudnia kontynuowanie procesu stopniowego wygaszania działalności podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny zarówno, jeśli chodzi o przeprowadzenie „fizycznej” likwidacji zakładów górniczych i zagospodarowanie pozostałego majątku, jak również w zakresie złagodzenia negatywnych skutków społecznych tego procesu. Przy czym, w tym miejscu należy wyjaśnić, że wspomniane negatywne skutki będą występowały nie tylko w województwie śląskim, ale także w małopolskim, w którym zlokalizowane są Zakłady Górnicze Brzeszcze i Janina, oraz lubelskim, w którym znajduje się Kopalnia Bogdanka.

Głównym celem wprowadzenia proponowanych zmian do ustawy jest kontynuowanie procesu stopniowego wygaszania działalności podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny inny niż koksujący, zgodnie z harmonogramem, ujętym w pkt IV umowy społecznej. Wyjątek w tym zakresie dotyczy zakładu górniczego KWK Bobrek, należącego do przedsiębiorcy Węglokoks Kraj S.A., który zgodnie z ww. harmonogramem miał zakończyć eksploatację w 2040 r. Jednak, z uwagi na warunki geologiczno-górnice, likwidacja ww. zakładu górniczego będzie musiała nastąpić we wcześniejszym terminie.

W opisanym zakresie projektowane zmiany stanowią też realizację strategicznych dokumentów rządowych, w tym Krajowego Planu w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r., które zakładają stopniowe odchodzenie od węgla kamiennego jako surowca do wytwarzania energii elektrycznej i ciepła, oraz szerszych procesów, jakim są transformacja energetyczna Polski i osiągnięcie neutralności klimatycznej. Proces wygaszania działalności podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny musi być jednak kontynuowany stopniowo, tak, aby zbyt szybka likwidacja kopalń nie doprowadziła do zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego kraju i nie spowodowała nadmiernych, negatywnych skutków społecznych.

Podstawowym założeniem projektowanych zmian jest to, że poszczególne zakłady górnicze będą likwidowane przez przedsiębiorców górniczych, do których te zakłady należą. Jest to rozwiązanie odmienne od stosowanego do tej pory, w którym zakłady górnicze przeznaczone do likwidacji (np. KWK Krupiński w Suszcu, KWK Centrum w Bytomiu, KWK Makoszowy w Zabrze) były przekazywane do SRK S.A. w celu przeprowadzenia procesu likwidacji i zagospodarowania pozostałego majątku. Celem takiego rozwiązania jest zaangażowanie w poszczególnych zakładach górniczych w proces likwidacji, w tym w wykonywanie robót likwidacyjnych, w jak najszerszym zakresie załogi własnej zakładu. Zgodnie z proponowanymi rozwiązaniami (art. 8 ust. 1a), w celu stopniowego wygaszania działalności zakładów górniczych, przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia uzyskują możliwość otrzymania dotacji budżetowej oraz skarbowych papierów wartościowych na przeprowadzenie likwidacji. Zgodnie z tym, co zostało już wspomniane, w obecnym stanie prawnym, stosownie do art. 8 ust. 1 i 2 ustawy, taką dotację może otrzymać jedynie SRK S.A.

Umożliwienie otrzymywania przez przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia dotacji oraz skarbowych papierów wartościowych na finansowanie likwidacji powinno ograniczyć udzielanie tym podmiotom dopłat do redukcji zdolności produkcyjnych (art. 5f ustawy).

Celem projektowanych przepisów jest również realizacja pkt VI umowy społecznej w części dotyczącej świadczeń dla pracowników zakładów górniczych (urlopy górnicze, urlopy dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla i odprawy pieniężne) w odniesieniu do pracowników podziemnych zakładów górniczych nieprzekazanych do tej pory do SRK S.A. Celem przepisów przyznających świadczenia pracownikom jest zminimalizowanie negatywnych skutków społecznych kontynuowania procesu stopniowej likwidacji zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny. W projektowanych przepisach zachowuje się podobny charakter świadczeń socjalnych, jednocześnie zmniejszając do 3 lat okres stażu pracy uprawniającego do uzyskania jednorazowej odprawy pieniężnej oraz zwiększając kwotę tej odprawy z uwzględnieniem skumulowanego wskaźnika inflacji w stosunku do 2021 r.

Wymiar urlopów, w porównaniu do obecnie obowiązujących, został wydłużony. Zgodnie z projektowanymi przepisami urlop górniczy będzie wynosił 5 lat, a urlop dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla 4 lata. Powyższe stanowić będzie zachętę do skorzystania z tych rozwiązań przez jak największą liczbę osób i przyspieszy proces redukcji zatrudnienia. Aktualnie SRK S.A. nie prowadzi już likwidacji żadnego zakładu górniczego i tym samym nie udziela już nowych urlopów górniczych i urlopów dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla. SRK S.A. wypłaca tylko świadczenia socjalne pracownikom, którym ww. urlopy zostały przyznane wcześniej. Nie wystąpi więc sytuacja, w której jednemu pracownikowi zakładu górniczego udzielany jest urlop górniczy w wymiarze do 4 lat (w SRK S.A.), a drugiemu w wymiarze do 5 lat (w przedsiębiorstwie górniczym objętym systemem wsparcia). Ponadto, należy wskazać, że zgodnie z art. 11a ust. 2 ustawy skorzystanie przez pracownika zakładu górniczego przekazanego do SRK S.A. z urlop górniczego albo urlopu dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla wymagało wniosku pracownika i było dobrowolne. Poza tym, należy zauważyć, że osoby, którym ww. urlopów udzieliła SRK S.A., pracowały o rok dłużej niż osoby, które będą mogły skorzystać z analogicznych urlopów na podstawie projektowanych przepisów. W okresie korzystania z urlopu górniczego albo urlopu dla pracowników zakładów przeróbczych pracownik nie otrzymuje 100 % dotychczasowego wynagrodzenia, tylko świadczenie socjalne w wysokości 75 % lub 80 % miesięcznego wynagrodzenia obliczanego jak wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy (art. 11c ust. 1 ustawy i projektowany art. 11ca ust. 1 ustawy). W konsekwencji, osoby, które pracowały o rok dłużej, mają też wyższą podstawę przy ustalaniu prawa do emerytury.

Podobnie - wprowadzenie możliwości skorzystania ze wskazanych powyżej świadczeń przez wszystkich pracowników przedsiębiorstwa górniczego objętego systemem wsparcia zatrudnionych w zakładzie górnym, niezależnie od tego czy jest on likwidowany czy nie, również ma na celu przyspieszenie redukcji zatrudnienia w spółkach objętych systemem wsparcia, w których występuje przerost zatrudnienia. Jednocześnie, w celu uniknięcia powstania sytuacji, w której w miejsce pracownika odchodzącego z pracy w zakładzie górnym i korzystającego z jednego ze świadczeń socjalnych, np. jednorazowej odprawy pieniężnej, zatrudniany jest kolejny pracownik, który po przepracowaniu okresu 3 lat nabywa prawo do otrzymania świadczeń socjalnych, wprowadzono generalny zakaz zatrudnienia nowych pracowników w przedsiębiorstwach górniczych objętych systemem wsparcia (projektowany art. 111 ustawy), a w przepisach przejściowych określono, że świadczenia w postaci urlopu górniczego, urlopu dla pracowników zakładów przeróbczych i jednorazowej odprawy pieniężnej przysługują wyłącznie pracownikom przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia, zatrudnionym w zakładzie górnym w dniu wejścia w życie projektowanej nowelizacji (art. 5 projektu).

Mają na uwadze fakt, iż likwidację zakładów górniczych będą prowadziły przedsiębiorstwa górnicze, do których należą te zakłady, oraz że to te przedsiębiorstwa będą wypłacały pracownikom jednorazowe odprawy pieniężne oraz renty wyrównawcze wraz z ustawą wejdą w życie nowe rozporządzenia wydane na podstawie art. 8 ust. 5, art. 11ca ust. 7, art. 11i i art. 15 ustawy. W tym zakresie w treści obecnie obowiązujących rozporządzeń wydanych na podstawie ustawy występuje tylko SRK S.A.

Ponadto, uwzględniono w części propozycję zmiany art. 23 ust. 1 ustawy, zgłaszaną m.in. przez stronę samorządową, poprzez zmianę katalogu podmiotów, na rzecz których przedsiębiorstwa górnicze mogą dokonywać darowizny nieruchomości i ruchomości, na wszystkie jednostki samorządu terytorialnego. Dodano także państwową osobę prawną prowadzącą działalność w zakresie budowy, rozbudowy oraz utrzymywania systemów odwadniania zlikwidowanych zakładów górniczych. Jednocześnie zmodyfikowano katalog celów, na które może być wykorzystywany przedmiot darowizny. Zgodnie z proponowanym brzmieniem art. 23 ust. 1 ustawy, darowizna może być przekazywana na rzecz jednostki samorządu terytorialnego – na cele publiczne w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145, ze zm.), w celu realizacji przez te jednostki zadań własnych lub realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, a także na rzecz państwowej osoby prawnej – w celu budowy, rozbudowy lub utrzymywania systemów odwadniania zlikwidowanych zakładów górniczych. Ostatni z wymienionych celów darowizny ma umożliwić przekazywanie do Centralnego Zakładu Odwadniania Kopalń w Czeladzi (oddział SRK S.A.) mienia niezbędnego do utworzenia pompowni, tam, gdzie będzie to potrzebne ze względu na konieczność utrzymywania określonego poziomu wód w wyrobiskach zlikwidowanych zakładów górniczych, w celu ochrony przed zalaniem wyrobisk czynnych zakładów górniczych. Pozostałe zamiany mają charakter porządkujący (usunięcie zbędnych przepisów).

Oczekiwanym efektem wejścia w życie projektowanych regulacji będzie kontynuacja procesu stopniowego wygaszenia działalności 17 podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny w Polsce w sposób społecznie akceptowalny i niewpływający negatywnie na bezpieczeństwo energetyczne kraju. Docelowo, zakończenie eksploatacji złóż węgla kamiennego energetycznego w Polsce nastąpi do końca 2049 r. W zakresie „prywatnych” przedsiębiorców górniczych eksploatujących ww. złoża należy zakładać, że organ koncesyjny, tj. minister właściwy do spraw środowiska, nie będzie przedłużał obecnie obowiązujących, ani udzielał nowych koncesji na okres po dniu 31 grudnia 2049 r.

II. Zakres projektowanych zmian

1. W art. 1, po pkt 1a dodano pkt 1b, dotyczący określenia zasad udzielania wsparcia publicznego na likwidację kopalń, który systematyzuje przepisy ustawy zarówno w zakresie zasad udzielania wsparcia publicznego na redukcję zdolności produkcyjnych jak i wsparcia publicznego na likwidację zakładów górniczych.

2. W art. 1 w pkt 2a skreślono wyraz „likwidowanych”. Dzięki projektowanej zmianie restrukturyzacja zatrudnienia będzie mogła być prowadzona również w zakładach górniczych niebędących w stanie likwidacji.
3. Art. 1 pkt 6 ustawy w aktualnym brzmieniu stanowi, że ustawa określa zasady funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego, w tym szczególne uprawnienia gmin górniczych. W związku ze zmianą tytułu rozdziału 7 ustawy na „Szczególne uprawnienia gmin górniczych oraz nieodpłatne przekazywanie nieruchomości i ruchomości przedsiębiorstw górniczych przedsiębiorstw górniczych”, w art. 1 po pkt 6 dodaje się 6a, zgodnie z którym ustawa określa zasady funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego, w tym zasady nieodpłatnego przekazywania nieruchomości i ruchomości przedsiębiorstw górniczych. Zmiana ta jest konsekwencją zmian, które zostaną wprowadzone w przepisach rozdziału 7 ustawy.
4. Zmiany w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy mają na celu umożliwienie prowadzenia działań polikwidacyjnych również poza obszarem terenów górniczych. Powyższe związane jest z faktem, iż po zakończeniu likwidacji i wygaszeniu koncesji teren górniczy w odniesieniu do zlikwidowanej kopalni zostaje zniesiony.
5. Zmiany w art. 2 pkt 1 lit. b ustawy polegają na uwzględnieniu w definicji przedsiębiorstwa górniczego sytuacji, w której spółka prowadzi likwidację oznaczonej części zakładu górniczego, oraz zastąpieniu wyrażenia „zagrożeniami wodnymi, gazowymi oraz pożarowymi” poprawnym wyrażeniem „zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym”. Druga ze wspomnianych zmian ma celu dostosowanie terminologii do przepisów wydanych na podstawie p.g.g., tj. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1617) oraz rozporządzenia Ministra Energii z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu podziemnych zakładów górniczych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1118, z 2019 r. poz. 1880 oraz z 2020 r. poz. 1094). Ponadto, wykreślenie spójnika „albo” i zastąpienie go spójnikiem „lub” pozwoli na objęcie definicją przedsiębiorstwa górniczego zajmującego się zarówno produkcją węgla jak i likwidacją zakładu górniczego lub jego oznaczonej części.
6. Zastąpienie w art. 2 pkt 6 ustawy spójnika „oraz” spójnikiem „lub” ma na celu objęcie system wsparcia zarówno spółek, które prowadzą likwidację zakładów górniczych lub ich oznaczonych części jak i spółek, które nie rozpoczęły jeszcze procesu likwidacji.
7. Zmiana polegająca na dodaniu w art. 2 pkt 7 wynika z konieczności zdefiniowania pojęcia, które pojawia się w dalszych przepisach ustawy oraz akcie wykonawczym, tj. w rozporządzeniu Ministra Aktywów Państwowych z dnia 3 lutego 2022 r. w sprawie dopłat do redukcji zdolności produkcyjnych przedsiębiorstw górniczych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1128).

Zaproponowana definicja jednostki produkcyjnej jest przy tym zgodna z definicją ujętą w art. 1 pkt d decyzji Rady 2010/787/UE z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla (Dz. Urz. UE L 336 z 21.12.2010, str. 24). W zaproponowanej w projekcie nowelizacji definicji w porównaniu do definicji zawartej ww. decyzji nie wskazano odkrywkowych kopalń węgla, gdyż ustawa nie dotyczy odkrywkowych kopalń węgla brunatnego.

8. Zgodnie z projektowanym art. 3a ustawy, do środków uzyskanych przez przedsiębiorstwo górnicze ze sprzedaży skarbowych papierów wartościowych przekazanych na podwyższenie kapitału zakładowego tego przedsiębiorstwa przez Skarb Państwa stosuje się odpowiednio art. 169 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, ze zm.). Przepisy projektowanej nowelizacji przewidują, iż wsparcie na rzecz przedsiębiorstw górniczych na realizację zadań określonych w ustawie będzie przekazywane nie tylko w formie dotacji, ale także poprzez przekazywanie papierów wartościowych na podwyższenie kapitału zakładowego tego przedsiębiorstwa przez Skarb Państwa (projektowane art. 8 ust. 1 pkt 3, art. 11ca ust. 6, art. 11fa, art. 11 i art. 14 ust. 3). Proponowana regulacja ma celu wprowadzenie materialoprawnej podstawy do żądania zwrotu od przedsiębiorstwa górniczego równowartości środków uzyskanych przez to przedsiębiorstwo ze sprzedaży przekazanych skarbowych papierów wartościowych w przypadku wykorzystania tej formy wsparcia niezgodnie z przeznaczeniem, pobrania go nienależnie lub w nadmiernej wysokości. W przypadku udzielania wsparcia w formie dotacji z budżetu państwa podstawę prawną do żądania zwrotu dotacji wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem, pobranej nienależnie lub w nadmiernej wysokości stanowi art. 169 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.
9. Zmiana w art. 5a ust. 2 ustawy polega na wydłużeniu z dnia 31 grudnia 2025 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. maksymalnego terminu zawieszenia spłaty zobowiązań pieniężnych przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia z tytułu składek na: (1) ubezpieczenia społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonych i płatnika, (2) Fundusz Pracy, (3) Fundusz Solidarnościowy, (4) Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, (5) Fundusz Emerytur Pomostowych, (6) ubezpieczenie zdrowotne, które zgodnie z art. 5a ust. 1 ustawy mają zostać umorzone z mocy prawa w dniu wydania przez Komisję Europejską decyzji stwierdzającej, że to umorzenie jest zgodne z rynkiem wewnętrznym.
10. Zmiana w art. 5b ust. 2 ustawy polega na wydłużeniu z dnia 31 grudnia 2025 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. maksymalnego terminu zawieszenia spłaty zobowiązań pieniężnych przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia z tytułu wsparcia finansowego udzielonego przez Polski Fundusz Rozwoju S.A., w ramach rządowego programu udzielania

dużym przedsiębiorcom wsparcia finansowego, o którym mowa w art. 21a ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o systemie instytucji rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 923 oraz z 2025 r. poz. 352 i 769), które zgodnie z art. 5b ust. 1 ustawy mają zostać umorzone z mocy prawa w dniu wydania przez Komisję Europejską decyzji stwierdzającej, że to umorzenie jest zgodne z rynkiem wewnętrznym.

11. Zmiana w art. 6 ust. 4 ustawy polega na uwzględnieniu sytuacji, w której przedsiębiorca górniczy prowadzi likwidację oznaczonej części zakładu górniczego, tzn. jednego ruchu w kopalni wieloruchowej na podstawie planu ruchu likwidowanej oznaczonej części podziemnego zakładu górniczego, sporządzonego według wzoru ujętego w załączniku nr 9 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2017 r. w sprawie planów ruchu zakładów górniczych (Dz. U. poz. 2293 oraz z 2019 r. poz. 2192).
12. Zgodnie z proponowanym art. 6a ustawy, podejmowane przez przedsiębiorstwa górnicze działania polegające na likwidacji zakładu górniczego lub jego oznaczonej części, działania polikwidacyjne oraz zabezpieczenie kopalń przed zagrożeniem wodnym, gazowym i pożarowym po zakończeniu likwidacji kopalni, jako ostatnie elementy działalności wydobywczej, stanowią działalność sektorową w zakresie w zakresie wydobycia paliw, o której mowa w art. 5 ust. 4 pkt 7 ustawie z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1320 oraz z 2025 r. poz. 620 i 794). W aktualnym stanie prawnym, stosownie do art. 5 ust. 4 pkt 7 cyt. ustawy, działalnością sektorową w zakresie wydobycia paliw jest działalność polegająca na wydobyciu ropy naftowej lub gazu i ich naturalnych pochodnych oraz poszukiwaniu lub wydobyciu węgla brunatnego, węgla kamiennego lub innych paliw stałych. Projektowana regulacja ma na celu usunięcie wątpliwości istniejących w obecnym stanie prawnym i umożliwienie wszystkim przedsiębiorstwom górniczym, objętym ustawą (SRK S.A., JSW S.A., Lubelski Węgiel Bogdanka S.A., PGG S.A., PKW S.A. i Węglkokoks Kraj S.A.) udzielanie zamówień sektorowych w trybie działu V ww. ustawy również w procesie likwidacji zakładu górniczego lub jego oznaczonej części oraz w przypadku podejmowania działań polikwidacyjnych i zabezpieczenia sąsiednich kopalń przed zagrożeniami naturalnymi.

13. Zgodnie z projektowanym art. 8 ust. 1a ustawy, jeżeli likwidację kopalni rozpoczęto od dnia 1 stycznia 2026 r. do dnia 31 grudnia 2049 r., przedsiębiorstwo górnicze objęte systemem wsparcia finansuje zadania w zakresie likwidacji kopalni, zakładu górniczego lub jego oznaczonej części, zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego w trakcie i po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów, rekultywacji terenów zdegradowanych, zagospodarowywania majątku likwidowanej kopalni oraz likwidacji i zagospodarowywania zbędnego majątku przedsiębiorstwa górniczego ze środków własnych zgromadzonych na funduszu likwidacji zakładu górniczego, a po ich wyczerpaniu z pozostałych środków własnych, z dotacji budżetowej oraz ze środków pochodzących z podwyższenia kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego skarbowymi papierami wartościowymi przez Skarb Państwa. Zgodnie z tym, co zostało wyjaśnione w części I uzasadnienia, przepis ten jest oparty na założeniu, iż poszczególne zakłady górnicze będą likwidowane przez przedsiębiorców górniczych, do których należą, a nie przez SRK S.A. Na podstawie tego przepisu w celu stopniowego wygaszania działalności zakładów górniczych przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia uzyskają możliwość otrzymania dotacji budżetowej na przeprowadzenie likwidacji. Do tej pory taką dotację mogła otrzymać jedynie SRK S.A. (art. 8 ust. 1 i 2 ustawy).
14. Przepis art. 8 ust. 3 odnosi się do nieistniejącego stanu faktycznego. Tak więc, zaproponowano jego usunięcie.
15. Zgodnie z aktualnie obowiązującym art. 8 ust. 4 ustawy, środki funduszu likwidacji zakładu górniczego mogą być gromadzone również w postaci bonów skarbowych i obligacji emitowanych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa. Stosownie zaś do art. 128 ust. 2 p.g.g., środki funduszu gromadzi się na wyodrębnionym rachunku bankowym w postaci środków pieniężnych. Środki funduszu mogą być gromadzone również w postaci bonów skarbowych lub obligacji emitowanych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa. Unormowanie art. 128 ust. 2 p.g.g. dotyczy wszystkich przedsiębiorców górniczych, w tym również tych wydobywających węgiel kamienny energetyczny. Tak więc, regulacja art. 8 ust. 4 ustawy jest zbędna.
16. Zmiana w art. 8 ust. 5 polega na modyfikacji delegacji dla ministra właściwego do spraw gospodarki surowcami energetycznymi do wydania rozporządzenia określającego: (1) szczegółowe warunki i tryb przyznawania dotacji budżetowej oraz przekazywania skarbowych papierów wartościowych na podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego przez Skarb Państwa, przeznaczonych na finansowanie

likwidacji kopalni, zakładu górniczego lub jego oznaczonej części, zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego w trakcie i po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów, rekultywacji terenów zdegradowanych, zagospodarowywania majątku likwidowanej kopalni oraz likwidacji i zagospodarowywania zbędnego majątku przedsiębiorstwa górniczego, (2) sposób wykorzystania przyznanej dotacji budżetowej oraz środków uzyskanych ze sprzedaży przekazanych skarbowych papierów wartościowych, (3) tryb rozliczania przyznanej dotacji budżetowej oraz środków uzyskanych ze sprzedaży przekazanych skarbowych papierów wartościowych oraz (4) szczegółowe warunki powodujące cofnięcie lub czasowe wstrzymanie wypłaty przyznanej dotacji budżetowej oraz tryb zwrotu, w całości lub w części, równowartości środków uzyskanych ze sprzedaży skarbowych papierów wartościowych.

17. Projektowane brzmienie art. 8f ust. 1 ustawy stanowi, że przedsiębiorstwo górnicze w trakcie likwidacji zakładu górniczego lub jego oznaczonej części może, w celu ochrony środowiska lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu likwidowanego zakładu górniczego, wydobywać metan bez uzyskania koncesji, o której mowa w p.g.g., w przestrzeni objętej planem ruchu likwidowanego zakładu górniczego lub likwidowanej oznaczonej części zakładu górniczego. W przepisie tym rozszerzono możliwość wydobywania metanu bez uzyskania koncesji na przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia prowadzące likwidację zakładu górniczego (a dodatkowo uwzględniono - także w zakresie dotyczącym SRK S.A. – przypadek likwidacji oznaczonej części zakładu górniczego). W aktualnym stanie prawnym z powyższego rozwiązania mogła skorzystać wyłącznie SRK S.A. Przede wszystkim zmiana ta jest związana z tym, że istniejące obecnie podziemne zakłady górnicze wydobywające węgiel kamienny energetyczny będą likwidowane przez przedsiębiorców górniczych, do których należą, a nie przez SRK S.A. Poza tym, w praktyce polskich kopalń metan z pokładów węgla kamiennego, bardzo często wraz z zanieczyszczonym powietrzem kopalnianym poprzez szyby wentylacyjne (wydechowe) jest odprowadzany bezpośrednio do atmosfery. Tymczasem, z dniem 4 sierpnia 2024 r. weszło w życie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1787 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie redukcji emisji metanu w sektorze energetycznym oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/942 (Dz. Urz. UE L 2024/1787 z 15.07.2024), które przewiduje szereg rozwiązań mających na celu ograniczenie emisji metanu w sektorze węglowym. Przykładowo, zgodnie z art. 22 ust. 2 cyt. rozporządzenia, od dnia 1 stycznia 2027 r. zakazuje się – z wyjątkiem sytuacji awaryjnej – uwalniania metanu do atmosfery z szybów wentylacyjnych w kopalniach

węgla emitujących ponad pięć ton metanu na kilotonę wydobytego węgla, innych niż kopalnie węgla koksowego. Tak więc, należy wprowadzać rozwiązania zachęcające przedsiębiorców górniczych do ograniczenia emisji metanu z pokładów węgla kamiennego i jego zagospodarowania, np. w ramach instalacji kogeneracyjnych, służących do produkcji energii elektrycznej i ciepła. Środki pozyskane przez przedsiębiorstwa górnicze z wykorzystania metanu umożliwią zmniejszenie zapotrzebowania na środki publiczne. Korzyść dla przedsiębiorstwa górniczego związana ze zwolnieniem z obowiązku uzyskiwania koncesji na wydobywanie metanu polega przede wszystkim na braku konieczności sporządzania dokumentacji dołączanej do wniosku koncesyjnego i braku konieczności zapłaty opłaty skarbowej za udzielenie koncesji. Stawka opłaty eksploatacyjnej za wydobywanie metanu z węgla kamiennego wynosi 0 zł (lp. 31 załącznika do p.g.g). Tak więc, w tym zakresie nie nastąpi zmniejszenie dochodów publicznych. Jednocześnie, w przepisach przejściowych przewidziano, że opisane zwolnienie stosuje się do wydobywania metanu przez przedsiębiorstwa górnicze, rozpoczętego po dniu wejścia w życie nowelizacji (art. 4 projektu nowelizacji).

18. Przewidziane w projektowanym art. 10 ustawy ograniczenie czasowe dotychczasowego bezterminowego zwolnienia przysługującego SRK S.A. z opłat za usługi wodne na rzecz Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie tylko do końca 2027 r. jest efektem częściowego uwzględnienia uwagi Ministra Infrastruktury, związanej z koniecznością zapewnienia finansowania tego podmiotu. Częściowe uwzględnienie ww. uwagi spowodowało zwiększenie limitu wydatków z budżetu państwa przeznaczonych na wykonywanie zadań i realizację działań wynikających z projektowanej nowelizacji.
19. Dodanie art. 10a ma na celu objęcie spółek objętych systemem wsparcia zwolnieniami z obowiązku ponoszenia opłat i kar analogicznie jak w przypadku rozwiązań ustawowych dotyczących SRK S.A. (bez opłat za usługi wodne na rzecz Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie). W przypadku braku takiego zwolnienia powyższe opłaty i kary musiałyby być finansowane ze środków publicznych tj. dotacji budżetowej lub przez podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego skarbowymi papierami wartościowymi. Stosownie do art. 299 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2025 r. poz. 960), wpływy z tytułu opłat za usługi wodne za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, o których mowa w art. 268 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, w 10% stanowią przychód Wód Polskich, a w 90% stanowią przychód Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Projektowany art. 10a stanowi m.in. o zwolnieniu z opłat i kar wobec Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Tak więc, w zakresie opłat za usługi wodne za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,

przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia będą zwolnione z części tych opłat przypadających NFOŚiGW (90 % opłaty). Projektowane zwolnienie nie obejmuje natomiast części tych opłaty przypadających na rzecz Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

20. Zmiana nazwy rozdziału 3a spowodowana jest koniecznością dostosowania nazwy tego rozdziału do jego treści, która będzie obowiązywała po nowelizacji. W projektowanej nowelizacji rozszerzono możliwość otrzymywania świadczeń socjalnych również na pracowników przedsiębiorstw objętych systemem wsparcia, zatrudnionych w zakładach górniczych, które nie są w likwidacji. Powyższa zmiana podyktowana jest koniecznością przyspieszenia redukcji zatrudnienia w przedsiębiorstwach górniczych objętych systemem wsparcia.
21. Zgodnie z projektowanym art. 11aa ustawy, pracownikom przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia, zatrudnionym w zakładzie górnym, nieposiadającym uprawnień emerytalnych, przysługuje: (1) urlop górniczy albo (2) urlop dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla, albo (3) jednorazowa odprawa pieniężna. Rozwiązania zaproponowane w art. 11aa są wzorowane na art. 11a, który dotyczy pracowników zakładów górniczych, które były likwidowane przez SRK S.A. Celem przepisów przyznających świadczenia pracownikom jest zminimalizowanie negatywnych skutków społecznych kontynuowania procesu stopniowej likwidacji podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny. W przepisach przejściowych przewidziano, że z opisanych wyżej świadczeń socjalnych, mogą korzystać pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwie górnym objętym systemem wsparcia w dniu wejścia w życie nowelizacji.

22. Projektowany przepis art. 11ba ustawy reguluje warunki skorzystania i wymiar urlopu górniczego i urlopu dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla przez pracowników zakładów górniczych, należących do przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia. Przepis ten jest wzorowany na aktualnie obowiązującym art. 11b ustawy. Wymiar urlopów, w porównaniu do obecnie obowiązujących, został wydłużony. Zgodnie z proponowaną regulacją, urlop górniczy wyniesie 5 lat, a urlop dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla 4 lata. Zróżnicowanie sytuacji prawnej pracowników zakładów górniczych, które były likwidowane przez SRK S.A., od sytuacji pracowników, które będą likwidowane przez przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia jest spowodowane potrzebą efektywnego ograniczenia zatrudnienia w sektorze górnictwa węgla kamiennego w odniesieniu do spółek objętych systemem wsparcia. Wydłużenie wymiaru urlopu pozwoli na przyspieszenie procesu redukcji zatrudnienia w spółkach objętych systemem wsparcia, w których występuje przerost zatrudnienia. Poza tym, zgodnie z tym, co zostało już wyjaśnione w pierwszej części uzasadnienia, obecnie SRK S.A. nie prowadzi już likwidacji żadnego zakładu górniczego i tym samym nie udziela już nowych urlopów górniczych i urlopów dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla. SRK S.A. wypłaca tylko świadczenia socjalne pracownikom, którym ww. urlopy zostały przyznane wcześniej. Nie wystąpi więc sytuacja, w której jednemu pracownikowi zakładu górniczego udzielany jest urlop górniczy w wymiarze do 4 lat (w SRK S.A.), a drugiemu w wymiarze do 5 lat (w przedsiębiorstwie górniczym objętym systemem wsparcia).

23. Projektowany przepis art. 11ca reguluje wysokość świadczenia socjalnego otrzymywanego przez pracowników przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia w okresie korzystania z urlopu górniczego albo urlopu dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla oraz dalsze kwestie związane z tymi urloпами. Przepis ten jest wzorowany na obecnie obowiązującym art. 11c ustawy, który dotyczy pracowników zakładów górniczych, które były likwidowane przez SRK S.A. Celem projektowanej regulacji art. 11ca ust. 2 pkt 4 ustawy jest ograniczenie liczby godzin nadliczbowych uwzględnianych przy ustalaniu wysokości świadczenia socjalnego przysługującego pracownikowi w czasie urlopu górniczego albo urlopu dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla. Stosownie do projektowanego art. 11ca ust. 6 ustawy, urlopy górnicze i urlopy dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla, o których mowa w art. 11aa ust. 1 pkt 1 i 2, oraz świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych dla pracowników przebywających na tych urloпах są finansowane przez przedsiębiorstwo górnicze objęte systemem wsparcia z dotacji budżetowej lub ze środków pochodzących z podwyższenia kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego skarbowymi papierami wartościowymi przez Skarb Państwa. W projektowanym art. 11ca ust. 7 ustawy przewidziano delegację dla ministra właściwego do spraw gospodarki surowcami energetycznymi do wydania rozporządzenia, określającego: (1) szczegółowe warunki i tryb przyznawania dotacji budżetowej oraz przekazywania skarbowych papierów wartościowych na podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego przez Skarb Państwa, przeznaczonych na finansowanie świadczeń socjalnych przyznawanych pracownikom przebywającym na urlopie górnicznym albo urlopie dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla oraz świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych dla tych pracowników, (2) sposób wykorzystania przyznanej dotacji budżetowej oraz środków uzyskanych ze sprzedaży przekazanych skarbowych papierów wartościowych, (3) tryb rozliczania przyznanej dotacji budżetowej oraz środków uzyskanych ze sprzedaży przekazanych skarbowych papierów wartościowych oraz (4) szczegółowe warunki powodujące cofnięcie lub czasowe wstrzymanie wypłaty przyznanej dotacji budżetowej oraz tryb zwrotu, w całości lub w części, równowartości środków uzyskanych ze sprzedaży skarbowych papierów wartościowych. Na podstawie obecnie obowiązującego, wydanego na podstawie art. 11c ust. 5 ustawy, rozporządzenia Ministra Aktywów Państwowych z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie świadczenia z tytułu urlopów górniczych oraz urlopów dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla (Dz. U. poz. 2424), wspomnianą dotację może otrzymać jedynie SRK S.A. (§ 2 ust. 1 cyt. rozporządzenia).

24. Projektowany przepis art. 11da ustawy reguluje kwestię jednorazowych odpraw pieniężnych dla pracowników zakładów górniczych należących do przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia. Zgodnie z ust. 1 tego art., odprawa pieniężna, przysługuje pracownikom zatrudnionym: (1) na powierzchni kopalni, w tym w zakładzie przeróbki mechanicznej węgla, i posiadającym co najmniej trzyletni staż pracy w przedsiębiorstwie górnictwie lub (2) pod ziemią i posiadającym co najmniej trzyletni staż pracy pod ziemią w przedsiębiorstwie górnictwie. Projektowany przepis jest częściowo wzorowany na aktualnie obowiązującym art. 11d ustawy, który reguluje odprawy pieniężne wypłacane przez SRK S.A. Mając na uwadze zasadę równości wobec prawa, wyrażoną w art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.) oraz uwzględniając skumulowany wskaźnik inflacji od momentu podpisania umowy społecznej w 2021 r. – a co za tym idzie spadek realnej wartości odpraw – w projektowanej nowelizacji ustalono wysokość jednorazowej odprawy pieniężnej na poziomie 170 000,00 zł. Analogicznie jak w przypadku odpraw wypłacanych przez SRK S.A., kwota ta została zwolniona z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych (art. 2 projektu nowelizacji).
25. W projektowanym przepisie art. 11fa ustawy, wskazano, że restrukturyzacja zatrudnienia w przedsiębiorstwie górnictwie objętym systemem wsparcia jest finansowana przez to przedsiębiorstwo z dotacji budżetowej lub ze środków pochodzących z podwyższenia kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górnictwa skarbowymi papierami wartościowymi przez Skarb Państwa, co odpowiada wcześniejszym regulacjom art. 11aa, art. 11ba, art. 11ca i art. 11da ustawy.

26. Zgodnie z obecnie obowiązującym art. 11g ust. 1 ustawy, monitoring zmian stanu zatrudnienia w kopalniach likwidowanych, w tym wykorzystania uprawnień i świadczeń, o których mowa w art. 11a ust. 1 ustawy, oraz rejestr pracowników, którzy skorzystali z uprawnień i świadczeń określonych ustawą, prowadzi Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Art. 11a ust. 1 ustawy stanowi o urlopach górniczych, urlopach dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla oraz jednorazowych odprawach pieniężnych dla pracowników zakładów górniczych nabytych po dniu 1 stycznia 2015 r. przez SRK S.A. W związku z potrzebą rozszerzenia monitoringu ARP S.A. na świadczenia, które będą wypłacane przez przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia, koniecznym jest rozszerzenie zakresu art. 11g ust. 1 ustawy. Zmiana art. 11g ust. 1 ustawy polega na objęciu monitoringiem prowadzonym przez ARP S.A. również świadczeń wskazanych w art. 11aa ust. 1, skreśleniu wyrazu „likwidowanych” oraz doprecyzowania okresu od jakiego rejestr pracowników, którzy skorzystali ze świadczeń jest prowadzony. Doprecyzowano również podstawy przyznania świadczeń oraz źródła pozyskania przez ARP S.A. danych. W przepisie określono również cel gromadzenia danych i okres ich przechowywania.

Przepis projektowanego art. 11g ust. 1 odnosi się do uprawnień i świadczeń przyznanych w ramach restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego, o których mowa w poniższych dokumentach/aktach prawnych:

- Protokoły Dodatkowe do Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy w górnictwie węgla kamiennego,
- rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 30 września 1996 r. w sprawie warunków uzyskania uprawnień, sposobu obliczania, szczegółowych zasad i trybu wypłacania w 1996 r. osłon socjalnych z tytułu urlopów górniczych, zasiłków socjalnych i jednorazowych wypłat dla pracowników górnictwa (Dz. U. Nr 127 poz. 600),
- rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 17 lipca 1997 r. w sprawie warunków uzyskania uprawnień, sposobu obliczania, szczegółowych zasad i trybu wypłacania w 1997 r. osłon socjalnych z tytułu urlopów górniczych, zasiłków socjalnych i jednorazowych wypłat dla zatrudnionych pod ziemią pracowników górnictwa (Dz. U. Nr 85 poz. 541),
- rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 8 maja 1998 r. w sprawie warunków uzyskania uprawnień, sposobu obliczania, szczegółowych zasad i trybu wypłacania w 1998 r. osłon socjalnych z tytułu urlopów górniczych, zasiłków socjalnych

i jednorazowych wypłat dla zatrudnionych pod ziemią pracowników górnictwa (Dz. U. Nr 63 poz. 410),

- ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 162 poz. 1112),
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 (Dz. U. Nr 210 poz. 2037).

Katalog świadczeń i uprawnień objętych rejestrem obejmuje szczególności: świadczenie górnicze, urlop górniczy, urlop dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla, stypendium na przekwalifikowanie, kontrakt na przekwalifikowanie, pożyczkę na podjęcie działalności gospodarczej, zasiłek socjalny, jednorazowe bezpłatne szkolenie, jednorazową odprawę pieniężną oraz jednorazową odprawę pieniężną bezwarunkową. Mając na uwadze, że katalog świadczeń został określony w szeregu aktów prawnych obowiązujących na przestrzeni lat, w treści przepisu posłużono się ogólnym określeniem „świadczenia socjalne”, aby objąć nim całość instrumentów wsparcia przewidzianych w systemie.

27. Zmiana w art. 11i polega na modyfikacji delegacji dla ministra właściwego do spraw gospodarki surowcami energetycznymi do wydania rozporządzenia określającego: (1) szczegółowe warunki i tryb przyznawania dotacji budżetowej oraz przekazywania skarbowych papierów wartościowych na podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego przez Skarb Państwa, przeznaczonych na finansowanie jednorazowych odpraw pieniężnych, (2) sposób wykorzystania przyznanej dotacji budżetowej oraz środków uzyskanych ze sprzedaży przekazanych skarbowych papierów wartościowych, (3) tryb rozliczania przyznanej dotacji budżetowej oraz środków uzyskanych ze sprzedaży przekazanych skarbowych papierów wartościowych oraz (4) szczegółowe warunki powodujące cofnięcie lub czasowe wstrzymanie wypłaty przyznanej dotacji budżetowej oraz tryb zwrotu, w całości lub w części, równowartości środków uzyskanych ze sprzedaży skarbowych papierów wartościowych.
28. Stosownie do projektowanego art. 11j ust. 1-5 ustawy, pracownicy przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia mogą uczestniczyć w procesie alokacji do innych przedsiębiorstw górniczych, w tym również do innych przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia. Przeniesienie pracownika może nastąpić po zawarciu porozumienia pomiędzy dotychczasowym pracodawcą a nowym pracodawcą. Rozwiązanie umowy o pracę u dotychczasowego pracodawcy następuje na wniosek pracownika za zgodą pracodawcy w drodze porozumienia stron. U nowego pracodawcy z pracownikiem jest zawierana umowa

o pracę na czas nieokreślony. Okres zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy jest wliczany u nowego pracodawcy do zakresu wszystkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy. Proponowane regulacje stanowią realizację pkt V.4 umowy społecznej, stanowiącego o systemie alokacji pracowników przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia.

Projektowany przepis art.11j ust. 6 ustawy rozstrzyga o braku uprawnienia pracownika do uzyskania odprawy, o której mowa w art. 8 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. z 2025 r. poz. 570) w przypadku przeniesienia pracownika w trybie określonym w ust. 1–5. Takie przeniesienie wiąże się z rozwiązaniem stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, zatem brak regulacji ujętej w art.11j ust. 6, powodowałby konieczność wypłaty przez przedsiębiorstwo górnicze, z którego przenoszony jest dany pracownik, odprawy o której mowa powyżej.

29. Projektowany przepis art. 11k zobowiązuje przedsiębiorstwo górnicze do każdorazowej weryfikacji pracowników w zakresie wykorzystania uprawnień, o których mowa w art. 11a ust. 1 i art. 11aa ust. 1. Przewidziano także zakaz zatrudniania (w tym także na podstawie umów cywilnoprawnych) przez przedsiębiorstwa górnicze osób, które skorzystały z uprawnień, o których mowa w projektowanych art. 11a ust. 1 i 11aa ust. 1.
30. W projektowanym art. 11l wprowadzono zakaz zatrudniania (w tym także na podstawie umów cywilnoprawnych) nowych pracowników przez przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia. Wyjątek od tej zasady ograniczono do zatrudniania osób o określonych, specjalistycznych kwalifikacjach. W przypadku zatrudniania nowych pracowników wprowadzono jednak obowiązek uzyskania zgody rady nadzorczej.
31. Zgodnie z projektowanym art. 14 ust. 3 ustawy, pracownikom i byłym pracownikom kopalni postawionej w stan likwidacji w okresie od dnia 1 stycznia 2026 r. do dnia 31 grudnia 2049 r., wchodzącej w skład przedsiębiorstwa górniczego objętego systemem wsparcia, jest wypłacana przez to przedsiębiorstwo z dotacji budżetowej lub ze środków pochodzących z podwyższenia kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego skarbowymi papierami wartościowymi przez Skarb Państwa, renta wyrównawcza przyznana na podstawie prawomocnego wyroku sądu, ugody zawartej przed sądem albo ugody zawartej między pracodawcą a pracownikiem lub byłym pracownikiem. Proponowana regulacja jest wzorowana na obecnie obowiązującym art. 14 ust. 1 ustawy, który stanowi, że pracownikom i byłym pracownikom kopalni postawionej w stan likwidacji przed dniem 1 stycznia 2019 r. oraz w okresie od dnia 1 grudnia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2023 r., wchodzącej w skład przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy (SRK S.A.), jest wypłacana przez to przedsiębiorstwo z dotacji

budżetowej renta wyrównawcza przyznana na podstawie prawomocnego wyroku sądu, ugody zawartej przed sądem albo ugody zawartej między kopalnią a pracownikiem lub byłym pracownikiem. Projektowane uregulowanie art. 14 ust. 3 ustawy jest związane z okolicznością, iż poszczególne zakłady górnicze przeznaczone do likwidacji nie będą już przekazywane do SRK S.A. Uzyskanie przez pracownika przedsiębiorstwa górniczego prawa do renty wyrównawczej zazwyczaj związane jest z wypadkiem przy pracy. Świadczenie ustalane jest w drodze wyroku sądowego albo ugody zawartej pomiędzy pracownikiem a pracodawcą. Projektowany art. 14. ust. 3 ustawy wskazuje jedynie podmiot, który będzie wypłacał przyznane świadczenie. Proponowana regulacja nie wprowadza natomiast nowego świadczenia.

32. Zmiana w art. 15 związana jest z koniecznością modyfikacji delegacji dla ministra właściwego do spraw gospodarki surowcami energetycznymi do wydania rozporządzenia określającego: (1) szczegółowe warunki i tryb przyznawania dotacji budżetowej oraz przekazywania skarbowych papierów wartościowych na podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego przez Skarb Państwa, przeznaczonych na finansowanie rent wyrównawczych, (2) sposób wykorzystania przyznanej dotacji budżetowej oraz środków uzyskanych ze sprzedaży przekazanych skarbowych papierów wartościowych, (3) tryb rozliczania przyznanej dotacji budżetowej oraz środków uzyskanych ze sprzedaży przekazanych skarbowych papierów wartościowych, (4) szczegółowe warunki powodujące cofnięcie lub czasowe wstrzymanie wypłaty przyznanej dotacji budżetowej oraz zasady zwrotu, w całości lub w części, równowartości środków uzyskanych ze sprzedaży skarbowych papierów wartościowych.

Potrzeba zmiany przepisu art. 15 wynika ze wskazania w dodawanym projektowaną nowelizacją art. 14 ust. 3, jako źródeł finansowania rent wyrównawczych wypłacanych przez przedsiębiorstwo górnicze objęte systemem wsparcia, dotacji budżetowych oraz środków pochodzących z podwyższenia kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego skarbowymi papierami wartościowymi przez Skarb Państwa.

33. W związku ze zmianą w art. 23 ust. 1 ustawy katalogu podmiotów, na rzecz których przedsiębiorstwa górnicze mogą dokonywać darowizny nieruchomości i ruchomości i objęcia tym przepisem wszystkich jednostek samorządu terytorialnego oraz państwowej osoby prawnej prowadzącej działalność w zakresie budowy, rozbudowy oraz utrzymywania systemów odwadniania zlikwidowanych zakładów górniczych zmieniono nazwę rozdziału 7 na „Szczególne uprawnienia gmin górniczych oraz nieodpłatne przekazywanie nieruchomości i ruchomości przedsiębiorstw górniczych”.

34. Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 23 ust. 1 ustawy, przedsiębiorstwo górnicze może dokonać darowizny mienia na rzecz gminy górniczej albo spółdzielni mieszkaniowej, za ich zgodą, na cele związane z realizacją urządzeń infrastruktury technicznej lub innych celów publicznych, a także w celu pobudzania aktywności gospodarczej w gminie górniczej. W projektowanej nowelizacji, zmieniono zakres podmiotów, na rzecz których przedsiębiorstwa górnicze mogą dokonywać darowizny ruchomości i nieruchomości. W obecnej wersji projektu są to wszystkie jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowa osoba prawna prowadząca działalność w zakresie budowy, rozbudowy oraz utrzymywania systemów odwadniania zlikwidowanych zakładów górniczych. Wskazano również katalog celów na jakie ww. podmioty mogą wykorzystywać przekazany majątek tj. cele publiczne w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r., o gospodarce nieruchomościami, w celu realizacji zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego oraz zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, a także w celu budowy, rozbudowy oraz utrzymywania systemów odwadniania zlikwidowanych zakładów górniczych. Ostatni z wymienionych celów darowizny dotyczy SRK S.A., która w ramach działalności Oddziału w Czeladzi Centralny Zakład Odwadniania Kopalń (CZOK) utrzymuje system odwadniania w zlikwidowanych w przeszłości w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym podziemnych zakładach górniczych, w celu ochrony sąsiadujących czynnych kopalń węgla kamiennego oraz powierzchni terenów w tzw. niecce bytomskiej.

Zrezygnowano z celu pobudzania aktywności gospodarczej ze względu na ograniczenia wynikające z przepisów dotyczących udzielania pomocy publicznej.

35. Wykreślenie przepisu art. 23 ust. 3 związane jest z brzmieniem art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 125, ze zm.), zgodnie z którym przepisów tej ustawy nie stosuje się do spółek.

36. Zmiana w art. 25 ust. 1 i 9, dotycząca dodania wyrażenia „w tym pełnej weryfikacji rozliczenia środków przekazanych w formie dotacji oraz środków pochodzących z podwyższenia kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego skarbowymi papierami wartościowymi przez Skarb Państwa” ma na celu zapewnienie zwiększenia kontroli nad wydatkowaniem środków budżetowych. W projektowanym art. 11g ust. 1 ustawy mowa jest po raz pierwszy o Agencji Rozwoju Przemysłu S.A., zwanej dalej „Agencją”, stąd w projektowanym art. 25 ust. 1 ustawy użyto już tylko skrótu Agencja.

37. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 26 ust. 1 ustawy, w każdym roku budżetowym Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki surowcami energetycznymi, w projekcie ustawy budżetowej określa wysokość dotacji oraz nominalną wartość skarbowych papierów wartościowych na podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy (SRK S.A.), na finansowanie zadań, świadczeń i roszczeń określonych w ustawie. Z zacytowanego przepisu usunięto odesłanie do art. 8 ust. 1 w celu objęcia jego zakresem zarówno SRK S.A., jak i przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia. W proponowanej treści przepis stanowi tylko o dotacjach, ponieważ podstawę prawną do przekazywania skarbowych papierów wartościowych na rzecz SRK S.A. i przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia stanowią odpowiednio art. 26a i art. 26c w brzmieniu proponowanym w projekcie nowelizacji. W dalszej części przepis został uzupełniony o świadczenia, które będą wypłacane przez przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia na rzecz pracowników zatrudnionych w należących do nich zakładach (świadczenia socjalne wypłacane pracownikom korzystającym z urlopu górniczego albo urlopu dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla, jednorazowe odprawy pieniężne, świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych dla tych pracowników), co jest konsekwencją przyjęcia modelu, w którym to te przedsiębiorstwa będą prowadziły likwidację należących do nich zakładów górniczych oraz będą wypłacały świadczenia pracownikom zatrudnionym w tych zakładach. Pkt 1 uzupełniono o zadania związane z likwidacją i zagospodarowania zbędnego majątku przedsiębiorstw górniczych. W pkt 4 wskazano na dopłaty do redukcji zdolności produkcyjnych, co jest wynikiem proponowanego uchylecia art. 26b ustawy. Ponadto, wykreślono pkt 7 dotyczący studium wykonalności projektu instalacji do produkcji paliw gazowych i płynnych z węgla kamiennego, ze względu na fakt, iż dokument ten został już opracowany.
38. Zmiana w art. 26a ust. 1 oraz dodanie w tym art. ust. 1a i 8-12 stanowi doprecyzowanie trybu przekazywania skarbowych papierów wartościowych dla SRK S.A. Treść tych przepisów jest efektem uwzględnienia stanowiska resortu finansów.
39. Zgodnie z aktualnie obowiązującym art. 26b ustawy, w każdym roku budżetowym Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki surowcami energetycznymi, w projekcie ustawy budżetowej określi wysokość dotacji lub nominalną wartość skarbowych papierów wartościowych na podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego objętego systemem wsparcia, z przeznaczeniem na finansowanie dopłat. W projekcie nowelizacji zaproponowano usunięcia tego przepisu. Jednocześnie dotacje na finansowanie dopłat do redukcji zdolności produkcyjnych ujęto w projektowanym art. 26 ust. 1 pkt 4 ustawy. Z kolei, podstawę prawną do przekazywania skarbowych papierów wartościowych na rzecz

przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia w celu sfinansowania dopłat do redukcji zdolności produkcyjnych stanowi art. 26c w brzmieniu proponowanym w projekcie nowelizacji.

40. Zmiana w art. 26c ust. 1 oraz dodanie w tym art. ust. 1a i 8-12, stanowi doprecyzowanie trybu przekazywania skarbowych papierów wartościowych przedsiębiorstwom górniczym objętym systemem wsparcia. Treść tych przepisów jest efektem uwzględnienia stanowiska resortu finansów.
41. Zmiana w art. 27 poprzez usunięcie odesłania do art. 26 ust. 1 pkt 4 i ust. 5 ustawy ma charakter porządkowy.
42. Wykreślenie art. 30a ma umożliwić SRK S.A. wykonywanie jej zadań również po 2027 r. (np. wypłacanie ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w art. 12 ustawy, rent wyrównawczych, naprawę szkód górniczych, działalność CZOK).
43. Zmiana w art. 52zd ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 163, ze zm), ma na celu zwolnienie z podatku dochodowego jednorazowych odpraw pieniężnych wypłacanych przez przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia. Zmiana ta jest uzasadniona analogicznym zwolnieniem przewidzianym w obowiązującej ustawie, dotyczącym jednorazowych odpraw pieniężnych wypłacanych przez SRK S.A.

Projekt ustawy:

- 1) przewiduje udzielanie pomocy publicznej, która będzie przyznawana przedsiębiorcom górniczym na podstawie zmienionych przepisów ustawy; pomoc ta jest objęta złożonym, zaktualizowanym wnioskiem notyfikacyjnym; tak więc, przepisy przewidujące udzielenie pomocy publicznej, będą mogły wejść w życie po wydaniu decyzji przez Komisję Europejską stwierdzającej, iż pomoc ta jest zgodna z rynkiem wewnętrznym, zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (UE) nr 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z dnia 13 lipca 2015 r. (Dz. Urz. UE L 248 z 24.09.2015, str. 9);
- 2) nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych, określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597);

- 3) podlega obowiązkowi, o którym mowa w § 39 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2024 r. poz. 806 oraz z 2025 r. poz. 408), tzn. zgodnie z art. 2 ust. 1 rozporządzenia Rady (UE) nr 2015/1589, plan przyznania pomocy publicznej, której udzielanie przewidują projektowane przepisy, podlega obowiązkowi zgłoszenia Komisji Europejskiej;
- 4) nie zawiera wymogów nakładanych na usługodawców, podlegających notyfikacji, o której mowa w art. 15 ust. 7 i art. 39 ust. 5 dyrektywy 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącej usług na rynku wewnętrznym (Dz. Urz. UE L 376 z 27.12.2006, str. 36).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2025 r. poz. 677) oraz § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów, projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.

Zaproponowano, aby projektowana ustawa weszła w życie w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia.